

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Илия Илиев Кожухаров, департамент „Кино, реклама и шоубизнес“ към
НБУ,
професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство, научна специалност
„Кинознание, киноизкуство и телевизия /графичен дизайн/“
за присъждане на образователната и научна степен “Доктор”
в Нов български университет в
професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство и научна област
05.08.03. Кинознание, киноизкуство и телевизия
с кандидат Искрен Красимиров
Тема на дисертационния труд: **„Творчески подходи на сценариста, режисьора,
оператора и монтажиста в художествено-документалния филм”**
с научен ръководител проф. д-р. Светла Христова

Искрен представя на научното жури дисертационен труд, развит върху 164 страници, включващ увод, четири глави, заключение и библиография. Темата на работата- **„Творчески подходи на сценариста, режисьора, оператора и монтажиста в художествено-документалния филм”** съответства на съдържанието на дисертацията.

Яснота и целесъобразност на дефинираните цели и задачи на дисертацията.

Актуалност и значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Целта на работата не е точно формулирана, но в общи линии се разбира следното да „даде плодотворна тема за дискусия и за по-нататъшно развитие и осмисляне на творческите методи в документалното кино,“.Самата тема, която е много всеобхватна, предполага по-мощна и по-прецизно формулирана цел. Шестте задачи са дефинирани добре и достатъчно ясно. Определено проблемите, които разглежда са актуални и имат научно, а и приложно значение. Не познавам автора, но от текста разбирам, че той е режисьор, оператор, монтажист, а понякога и сценарист. Филмите, които прави са свързани с историята ни и „са посрещнати с невероятен зрителски интерес и прием в над 100 училища из цяла България“. От тук можем да си направим извода, че те са основно замислени като образователни. Очевидно Искрен Красимиров е автор на

художественодокументални образователни филми, които имат своето достойно място в документалното кино. Макар и толкова млад, авторът има зад гърба си много добра творческа биография. Големият брой негови патриотични филми го доказва. Добре би било към дисертацията да бъдат приложени всички филми, които анализира–негови и чужди. Така авторът щеше да си спести дългите художествени преразкази на филмите. Самият той пише:” Ако някой твърди, че по-добре и по-интересно ще ви разкаже нещо, което може да видите с очите си, не му .вярвайте”Стр.134

Съвсем друго е, когато видиш и усетиш емоционалния заряд на творбата. При нас, в графичния дизайн, този проблем е решен със задължителен илюстративен материал, приложен отделно или в самата дисертация.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература.

Коректност при цитирането на представителен брой автори

Красимиров, снимайки толкова филми, явно се е преборил с много предизвикателства и добре познава проблемите, съпътстващи неминуемо процеса на изграждане на художествената творба. В работата му са цитирани откъси от произведенията на много автори, понякога подкрепящи твърденията му. Цитатите са доста големи по обем и като брой. Сто четиридесет и три цитата на 158 стр. присъстват в работата, като почти всички са коректно цитирани.

Цялостност на методиката на изследването.

Съответствие на избраната методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на изследването.

За мен остана неразбрано формулирането на методологията в началото на работата „Методологията за постигането на поставената цел и решаването на съответните задачи също е с интердисциплинарен характер”. Тук беше добре по-подробно да се уточни конкретно кои методи ще използва в работата си, защото най-общо методологията представлява съвкупност от методи. В самата работа използва специфични прийоми от областта на режисурата, операторството и т.н. Те са и характерните методи, подпомагащи изграждането на филмите му, но не и на дисертацията. Въпреки всичко, два много основни метода, а именно методът на анализа

и методът на сравнението се налагат през цялата работа. Понякога анализът преминава в преразказ, но това е породено вероятно от липсата на нагледен материал.

Приноси

Авторът няма формулирани приноси, но това не означава, че в работата няма приноси. Най-големият му принос е, че е вложил труд да напише тази работа. Самият факт, че някой прави опит да разсъждава по проблемите в документалното кино е постижение. Не познавам Красимиров и съответно не мога да споделя личните си впечатления за него.

Мнения, препоръки и бележки

От работата му разбирам, че Искрен Красимиров е човек, който търси истината, подкрепя истината и обича истината. Споделям тази негова позиция и мисля, че мой дълг е да бъда достатъчно честен в преценката си, защото той го заслужава. Надявам се, непознатият за мен млад автор, да приеме забележките ми и в бъдеще в негово лице да видим един по-прецизен и по-целенасочен творец.

Започвам със стилистиката – тук определено има проблем. Цялата дисертация е написана на един много достъпен език. Трудът изобилства с изрази като: **„сръдни и караници; волю-неволю; както е казано: ”Няма нищо ново под слънцето“; „слага пръст в раната“; потъва до уши; че вехтите войводи вече са с изтекъл срок на годност; азбучни и непоклатими истини от последна инстанция; да забие нос; вярваш искрено и лично.; дъвкано и предъвкано; разпъва на кръст в три посоки; банална „мокра“ поръчка”** и още и още... Всички тези клишета от ежедневието и разговорната реч не биха направили впечатление, ако се говореха на улицата, но към докторския труд има определени изисквания, с които всеки дръзнал да пише такъв, трябва да се съобрази. Далеч съм от мисълта, че в работа, свързана с изкуството, стилът на писане трябва да бъде академичен, но делничният изказ няма място в нея.

Друго, което ми направи впечатление, е непрекъснатата смяна на единствено и множествено число. Авторът ту говори от собствено име, ту преминава в „нашето изследване; ние бихме се радвали; нашите наблюдения“, за да се стигне до абсурдния израз „според **нашия личен** опит“... В докторския труд всичко трябва да е точно и ясно

– без излишни литературни изразни средства. Целта на изказа в работата е не да обърка, а максимално да помогне на читателя да я разбере.

Известен хаотизъм цари в труда, а от там и някои нахвърляни мисли, които не винаги са разбираеми. „В зората на третото хилядолетие на християнската цивилизация човечеството се оказва поразено от неочакван вирус. **Вирусът на глобализацията.** Вера Найденова пише: „Днес между всички страни в света се установяват връзки и може да се каже, че киното е сред първите „жреци“ на тази важна мисия. То е едно от най-влиятелните средства за общуване между народите и оръжие в най-благоприятната, в културната им конкуренция“. **Компютърният вирус разруши границите между държави и континенти, между време и пространство, между религии и раси, между традиция и съвременност.**” (стр. 32). За какво става дума? Не се разбира мисълта.

Прави впечатление, че повествованието на моменти придобива вид на критическа статия (стр.16, стр.28). Ненужни, според мен, отклонения, на които мястото не е в докторски труд.

Никъде в дисертацията не видях публикувани отзиви за филмите на Искрен Красимиров. Всичко написано за тях е само от него. Като човек, който анализира, а в много случаи и критикува наши утвърдени творци, би трябвало да потърси и публикува в работата си и чуждо мнение за неговите творби. Единствено намерих на стр. 99 следното „Боян Ботйов, заяви, че това е един прекрасен филм, който, „за разлика от предишни филми за Ботев, извисява образа на Войводата, а не го принизява.“. Някъде има ли го написано това изказване?.

Категорично се противопоставям на идеята да се представят нашите национални герои - поп Стойко, Левски и Ботев като екшън герои и да се сравняват някои от тях с Батман или Спайдърмен. Не мисля че комерсиалният начин за популяризиране на героите ни е оправдан. Няма да се учудя ако някой ден го прочетем в „бисерите“ от кандидатстудентските изпити. Още повече, че у нас „екшън героя“ не винаги е пример за подражание. Извадих заглавия от някои средства за масова комуникация: **„Година затвор за „екшън героя“ от Пловдив“; Неосвидетелстван психопат с алкохолна зависимост е екшън героя от Велинград“; „Екшън герой“ опита да ограби казино в Сандански“!**

Христо Ботев също не е всемирният Спасител. ”А образът му на Български Христос се родее с величието на Спасителя на цялото човечество” (37 стр.). За краткия си

двадесет и осем годишен живот, Ботев е успял да обезсмърти името си и да остане да живее в съзнанието на хората повече от 140 години. Той е достатъчно гениален и велик, и сравнението с Христос не го прави по-велик.

Не малко дразнещи са самонадеяните изказвания и негативни анализи за работата на наши изтъкнати творци на киното, доказали се в дългите години творчество. А да наредиш образователния си документален филм до игрални филми като „Смело сърце“ на Мел Гибсън и „Гладиатор“ на Ридли Скот, печелили по 5 Оскара е неблагоприятно. „Авторът дава няколко примера – с филмите „Страстите Христови“, „Терминатор“, „Смело сърце“, „Гладиатор“, „Аспарух“. Смело мога да сложа в тази категория и нашият „БОТЕВ: От Голгота към Свобода“ (2013, реж. Искрен Красимиров), макар и документален.“ стр. 98. Същото неблагоприятие Красимиров проявява и при сравнението с монтажа на филмите: „Много от великите режисьори монтират филмите си година, и дори повече от година, като „Разяреният бик“ на Скорсезе.“ „Може би също бих се радвал, ако можех да си позволя подобен лукс, но в днешното динамично време се наложи да монтирам филма „БОТЕВ: От Голгота към Свобода“ (2013, реж. Искрен Красимиров) точно за един месец. Монтирал съм ден и нощ, както се казва „без сън, без покой.“ (стр. 151) Похвално е трудолюбието на автора и сигурно му е коствало много усилия, но да сравниш отново документален филм с игрален, обявен за шедьовър и гласуван като един от най-великите филми на 80-те години, носител на два „Оскара“, единият, от които за най-добър монтаж на Телма Шунмейкър е повече от нескромно. Телма Шунмейкър е направила монтажа на филма „Разяреният бик“. Скорсезе е режисьорът му и той не монтира филмите си.

Грешки във фактологията, които му препоръчвам да поправи

При сравнението на филмите „Ботев – в сянката на паметника“ и „Убий Ботев“ е допусната грешка в годините.“ ... филма „Убий Ботев“ (2016, реж. Искрен Красимиров) със сценарист Илиана Минковска. Оказа се, че едновременно и независимо от екипа на „Ботев в сянката на паметника“ (2016, реж. Жезко Давидов), сме работили по една и съща тема.“ стр.76

Филмът „Ботев в сянката на паметника“ е създаден в **2015** г. и на 3 ти декември същата година участва в двадесет и втория филмов фестивал за документално и анимационно кино „Златен ритон“, където доц. д-р Марин Дамянов печели почетна грамота за сценария на филма, а през юни 2016 г. на церемонията за раздаване на

наградите на Българската филмова академия, операторът Емил Топузов печели награда за същия филм. На стр. 95 пише „Ако се доверим на **античната мъдрост**, че целият свят е сцена, а човекът – актьор” също е допуснатата грешка. Античната мъдрост е перефразиран цитат от Шекспир от комедията му „Както ви харесва” и оригиналният цитат е „Да, този свят е сцена, където всички хора са актьори” /7 глава/. На стр.65 също има неточност „Затова и по-късно ще напише своята мисъл, предхождаща думите на Васил Левски – „Времената се променят, и ние се променяме в тях“. Това е латинска поговорка, а истинската мисъл на Левски е „Времето е в нас и ние сме във времето.”

Странно е отношението на Искрен Красимиров към теорията. За него **„обикновено теорията върви след победителите - т.е. след успешните кинопроекти, за да ги утвърди, след като те вече са шествали успешно на големия или малкия екран. Уви, няма теория, която да може да предскаже създаването на един шедьовър, преди публиката да си е казала тежката дума. Защото теорията трябва да бъде достатъчно мъдра, за да може да разбере и утвърди онова, което се харесва. 157стр. Защото най-добрата теория и практика е тази, в която вярваш искрено и лично. 158 стр. но те - правилата на теорията, би трябвало добре да се познават преди всичко затова, когато му дойде времето, да бъдат творчески нарушавани... истинското творчество започва с нарушаване на правилата стр.67”** „По време на обучението ми, курсовите работи, които направих, платиха неизбежния данък на теоретичните изисквания, поставени от моите преподаватели”. (стр. 68) Считам, че функцията на теорията не е да „предсказва” и да „утвърждава”, „това което се харесва”, а да поставя основите във всяка една област на науката и изкуството, които основи ще дадат възможност за по-нататъшно развитие. Познавам добре и уважавам преподавателите от нашия департамент, които в голямата си част са и мои бивши преподаватели. Не виждам кой от тези творци би ангажирал студентите си със самоцелна теоретична задача.

И накрая бих искал да попитам младия автор :

Защо иска да стане „доктор“ на НБУ. И на какво учи и ще учи студентите, защото за мен логичният отговор е – как да нарушават правилата.

Препоръчвам на Искрен Красимиров да бъде по-смирен и да загърби самонадеяността си. Така ни учи Спасителят, който на много места присъства в дисертацията му, така ни учи и Лао Дзъ в „Книга за Пътя и Постигането”. Така и собственият му път ще бъде по-лесен, по- истински и по-успешен!

Заключение с ясно формулирана положителна или отрицателна оценка на дисертационния труд

Въпреки забележките и препоръките, с които вярвам, че ще помогна на младия автор, работата има и много положителни страни, които без илюстративния материал не могат да се преценят съвсем точно. Считаю, че с някои бъдещи корекции тази дисертация, за която очевидно е положен много труд, би могла да стане по - успешна. Затова и моята оценка е положителна.

Дата 24.06.2019 г.

Подпис: